

6-ik szám, Budapest, 1882. június hó 1-én VII. évfolyam.

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

É R T E S I T Ő J E.

Megjelen havonként egyszer.

Felelős szerkesztő: SELIGMAN ELEÁZÁR.

Társ-szerkesztő: CSUKÁSI FÜLÖP.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Kla uz á l - u t c z a 4. szám küldendők.
Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.”
Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre 2 frt.
Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Lederer Abrahám

1882. május 29.

Koszorut kezembe, örökzöld habérszorosut!

Bánatfacsarta könnyek száradjatok ki e napra, ünnep van ma!

Babér-eső hull ma a magyar népiskola szerény műhelyébe.

Egynek van szánva, de **mindnyájan** élvezzük; **mindnyájan** nyujtjuk,
de **egységes** akarattal.

Feledjük e napon a keserű multat, gyönyörködünk a jelen-nyujtotta
rózsa-eső illatában!

A **tudomány** szentélyét megnyitották a népiskolának, mert a **nép-
iskola** utat tör a tudománynak.

Koszorut nyujtanak a **zsidónak**, mert **néptanító**; országosan ün-
neplik a néptanítót, még akkor is ha **zsidó**.

Az egyetem **szövetkezet** a népiskolával, mert a népiskola: **talpköve**
az egyetemnek.

Koszorut kezembe! hármasszorosut!

A **néptanítót**, **irót** és **polgárt** csak ilyenekkel lehet megkoszoruzni.

— — „És mind miénk e taps és koszoru
Mért lenne hát szívünk bús, szomorú?
Hiszen neki nincs is élete:
Miénk, a népiskoláé mindene.“

Mint sok társát, őt is egykor kölcsön kértük. Most teljesen a miénk.
Mienk: ezerkaru tevékenysége, gondolkozása érzelme és szeretete.
Ővé: tiszteletünk, nagybecsülésünk és félelmet meghaladó tanítvá-
nyainak rajongó szeretete.

Koszorut kezembe! örökzöld habérszorosut!

Cs.

Mozaik

(Gondalattöredékek Lederer Ábrahám 30 éves irodalmi működéséből.)

Közli: CSUKÁSI FÜLÖP.

Jubiláló mesterünknek méltóbb ünnepi csokrot alig köthetünk, mintha ama szellemi virágokból, melyekkel ő nekünk, tanítóknak, 30 év óta a paedagogia mezején kedveskedett, egyes szirmokat kiragadunk és ünnepi bokréta alakjában átnyújtjuk.

Nem válogattuk a virágszálakat; mert az általa cultivált mező oly tág, hogy a rendelkezésünkre álló látóhatárt jóval meghaladja.

Nem a javát adjuk dolgozataiból, hanem a kéznél levőt; nemcsak a hazait, hanem a külföldit is.

Az idegen talajon termett növényzetet a maga természetességében, hamisítatlanul akarjuk bemutatni, azért *nem fordítjuk, nehogy elferdítsük.* Ugy akarjuk munkásságát bemutatni; amilyen volt 30 év óta, akár idegen, akár nemzeti mezben jelentkeztek. Az 1853-ban megjelent „*Dorfschullehrer*“-tól az 1882-iki „*Szombati Ujság*“-ig.

Az egyetlen vezérfonal, mely a „Mozaik“ összeállításánál szemünk előtt lebegett, az időrend volt.

De dolgozatainak pusztá cimei és a tekintélyes lapjegyzék, mely e „Mozaik“-ból visszatükrödzik, első pillanatra elárulják, hogy egy-egy szellemi gyermekére csak azért nem jutott tekintélyesebb örökség, mert *vagyonát* a sok között megosztotta. Ha takarékosan bánt volna el szellemi vagyonával, talán kis „Rothschildek“-ké válnak.

Der Dorfschullehrer.

Es gibt im Weinberge des Herrn noch gar vieles zu arbeiten, und die Nachfolger unseres Standes werden sich wahrlich nicht zu beklagen haben, dass wir ihnen nichts zu thun übrig lassen. Gilt dieser Satz von Allen unseres Standes, so ist er vorzüglich bei dem Dorfschullehrer anwendbar; denn mehr als jeder andere Amstgenosse hat er bei wahrer Berufsliebe die beste Gelegenheit, die ihm anvertraute Jugend näher kennen zu lernen, sich von den Resultaten seines Wirkens zu überzeugen und so zum klaren Bewusstsein zu gelangen, was seiner Gemeindeschule wahrhaft Noth thut.

Oesterr. paed. Wochenblatt. 1853. No. 94.

Die Erlangung der Fertigkeit im Gedankenausdrucke.

Klarheit der Gedanken erhält man durch anhaltendes Nachdenken über ein und dasselbe Thema und durch ein wiederholtes Auffassen desselben Stoffes von verschiedenen Gesichtspunkten. Freilich ist dies leichter gesagt als gethan, aber hier wie überall ist nur der Anfang am schwersten.

Totis, 1854. in der Anleitung zur Behandlung des zweiten Sprach- und Lesebuches.

Kirchen-, Staats-, Haus- und Schulregiment.

Als zu Bileams Zeiten der Stab die Zauberkraft besass die Eselin redend zu machen, gelangten die Haselstöcke zur Blüthe, aber die Haselsträucher verblühten. Wie viele Stäbe wurden seit dieser Zeit vernichtet, wie viele Kinder mit denselben verstümmelt, wie viele Schüler mit den-

selben gefoltert. Die Anhänger der Haselstöcke vergessen aber, dass die Eselin trotz des vielmaligen Schlagens doch immer nur eine Eselin geblieben ist.

Pest Ofner Zeitung 1855.

Oeffentliche Rede einer Nähnadel, gehalten in einer Mädchenschule bei Anfertigung der weiblichen Handarbeiten.

So glücklich ich mich auch schätze in Ihrem Dienste zu stehen und Ihnen zur Befriedigung Ihres Luxus behülflich zu sein, so entrüstet war ich immer, wenn ich sah, wie eine meiner Schwestern bald dem Todfeinde unseres Geschlechtes, dem Roste preisgegeben, bald aus Nachlässigkeit liegen blieb u. dadurch einem kleinen Kinde grosse Schmerzen oder gar den Tod zuzog oder gar in Folge der Ungeschicklichkeit zerbrochen wurde.

Practische Schulman in Halle 1855.

Zur Methode der Naturkunde in der Volksschule.

Lehrer und Dichter haben das mit einander gemein, dass sie dessen, was sie andern mittheilen, vollkommen mächtig sein müssen, wenn sie den erwünschten Eindruck erzielen wollen. Aber in einem noch höhern Grade muss dies bei dem Lehrer der Fall sein, da er dem Kinde alles so viel als möglich entwickelnd mittheilen soll.

„Oestreichisches pädagogisches Wochenblatt“ 1855. No. 38.

Haus und Schule.

Wir Lehrer gleichen den Ärzten, welche nach dem Pulsschlag und Aussehen des Menschen die innere Organisation und den Gesundheitszustand desselben anzugeben wissen; auch wir können zumeist nach dem Auftreten, der Aussprache, dem Benehmen, den häuslichen Arbeiten der Kinder, die innere Einrichtung des älterlichen Hauses, die Denk- und Handlungsweise der Ältern beurtheilen.

Jahresbericht über die Totiser Isr. Muster- Hauptschule. 1856.

Die Zehn Gebote der Paedagogik.

Das sechste Gebot lautet:

Du sollst nicht tödten die leiblichen und geistigen Kräfte deiner Zöglinge? Wieviele neugeborne Kinder sterben noch immer jährlich in Folge mangelhafter Ernährung und schlechter Pflege? Wie viele Schüler müssen in Folge der verpesteten Schulluft in Folge des anhaltenden gesundheitswidrigen Sitzens der geistigen Ueberbürdung und wie viele Lehrlinge in Folge der hartherzigen Behandlung von Seite ihrer Lehrherren der aufreibenden Krankheit anheimfallen?

(Ben-Chananja 1857.)

Gemeinde und Schule.

Das schöne Ungarland ist gross; sein Israelitentum ist dem Charakter, der Zahl und der Stellung nach berufen, allen isr. Gemeinden Oestreichs, Russlands zum nachamungswürdigen Beispiele zu dienen. Die Aufgabe ist wohl schwer aber herrlich; durch vereintes Streben, bei redlichem Willen, können wir unter dem weisen Schutze der vaterländischen Regierung dieses grosse Ziel erreichen.

Illustriertes isr. Jahrbuch, 1860.

Jahresbericht der isr. Lehrerbildungsanstalt in Pest.

Wir kommen unsern diesjährigen Bericht nicht schliessen ohne noch einige Wünsche, die wir für das Gedeihen und Fortschreiten der Präpa-

6*

randie im Herzen tragen hier auszusprechen. Wir wünschen dass die Stellung der Lehrer im Allgemeinen eine geachtete und sorgenfreie werde; denn nur dadurch können der Anstalt wohlerzogene und genügend vorgebildete Jüglinge zugeführt werden. Möge an der hiesigen Präparandie zugleich ein Alumneum errichtet werden, in welchem unbemittelte und strebsame Lehramtszöglinge Wohnung und Nahrung unentgeltlich erhalten und dadurch in den Stand gesetzt werden ihre kostbare karg zugemessene Bildungszeit ausschliesslich dem heiligen Zweck nämlich der Berufsbildung zu widmen.

(Allgemeine Illustrierte Judenzeitung 1862. No. 31.)

„A szentírás, természettudomány és a történelem mint a neveléstan vezércsillagai.“

A természettudományokban avatott tanító műveltségi fokánál fogva már képesítve is lesz minden tárgyat természettudományilag felfogni, minden szellemi fejlődést egyszersmind természeti élet fejlődésnek is tekinteni.

A gyermekek minden bajai és hiányai természeti tünetmények, melyek bizonyos törvények szerint elébb beállott okoknál fogva napszínre kerülnek.

Nem fogja a tanító a gyermekek rossz viseletét és vétkeit, sem heveség vagy harag, sem pedig közömbösség és egykedvűség által orvosolni. Mindenek előtt az abnormis állapot nemét és okát kutatja és az okokat kiküszöbölván, a bajt magát tökéletesen orvosolni is sikerül.

(Tudósítás a pesti kir. izr. tanítóképző-intézet első három évéről 1863.)

A népiskolai napló.

A napló nagyon alkalmas eszköz a tanuló kötelességérzetének ébresztésére és becsvágyának nemesítése. Azon gondolat, hogy cselekedetei magaviselete hónapokra, sőt évekre fel van jegyezve felserkentő buzditó hálast gyakorol a gyermekekre.

(Tanodai Lapok 1864.)

Vorwort zur Erziehungslehre.

Meiner Ansicht nach muss daher so lange über die Wichtigkeit und die Art der Erziehung geschrieben und gelehrt, so lange für die Verbreitung und Verwirklichung dieser Ideen durch Wort und That gewirkt und gearbeitet werden, bis jeder Vater ein denkender Erzieher, jede Mutter eine verständige Erzieherin und jedes Gemeindemitglied ein warmer Schulfreund wird. Das ganze Zeitalter muss ein paedagogisches sein, damit die Worte des Profeten zur Wahrheit werden: Die Erkenntniss erfüllt die ganze Erde, wie Wasser das Meer bedeckt.

1865.

A pesti kir. izr. minta-főelemi tanoda értesítője.

Népjólét, népműveltség, népiskola. Az akadémiai palotáján a koronázási ünnepélyek alkalmával arany betűkkel ezen szavakat láttuk diszleni: „Szabadság, felvilágosodottság, tudomány, haladás, nemzeti jólét.“ Kivánjuk, hogy minden néptanoda épületén e szavakat láthassuk: „Ifjusági oktatás, népnevelés, népjólét.“ és hogy érvényre jusson azon meggyőződés, miszerint népiskolák által leggyorsabban terjeszthető a népműveltség s ez által a nép népjólét előmozdittatik és gyarapszik, — akkor hazánk nagygyá, hatalmassá és boldoggá leend, és tetjesedésbe mennek halhatlan Szechenyink szavai:

„Magyarország nem volt hanem lesz.“ 1867.

„Der Unterricht der Präparandie und in der Volksschule.“

In der Volksschule ist der formale Zweck, die Erziehung des Kindes die Veredlung seines Gemüthes die Lenkung seiner Begierden die Hauptsache; in der Praeparandie ist der materiale Zweck die Aneignung von Bildungsstoffen und Wissenschaften schon vorherrschend; denn ein Lehrer ohne Wissen ist ein Bett ohne Kissen, ein Himmel ohne Sonn, ein Garten ohne Bronn. Ein Lehrer ohne Bildung ist ein Ptuscher ein jämmerlich bedauernswerthes Geschöpf, dass sich und der Gesellschaft zur Last fällt.
(Jüdischer Schulbote 1867. 16. 17. N.)

Alkalmi oktatás, márczius havában.

Ha tehát tanításunkkal sikert akarunk elérni, törekedjünk oda, hogy növendékeink ne csak holt könyvekből, hanem a mennyire csak lehet, a természet és élet könyvéből is tanuljanak. A rendszeres iskolatanítás legyen kapcsolatban a természet és étellel 's az alkalmi tanítást vonatkoztassuk a könyvekből tanultakra.

Népnevelők Lapja 1868. 10. sz.

Ein Wort zu Gunsten der Anthropologie in den Lehrerbildungsanstalten.

Ein anthropologisch gebildeter Lehrer hat am Erziehen und Unterrichten einem unerschöpflichen geistigen Genuss, selbst wenn es ihm wenig Nutzen bietet, so wie dem Arzte eine seltene Krankheitserscheinung, selbst wenn dieselbe mit keinem materiellen Vortheile, ja sogar mit Gefahr verbunden ist Interesse einflösst. Wie viel Verdruss und heftige Aufregung erspart sich der Lehrer, wenn er die Unarten der Kinder anthropologisch auffassen lernte. Alles begreifen heisst Allen verzeihen — sagt Madame Stael.

Freie paedag. Blätter, 1868. No. 18,

A számtan története.

Enklid és Archimedes, mindkettő több mennyiségtani és természettani tantétel feltalálása által tette magát halhatatlanná, s mind a kettőnek fejben vagy a számolási gép segítségével kellett számításaikat végezniök; de ök a gondolkodás szorgalom és kitartás iskolájába jártak s ilyeneknek kellene a mostani iskoláknak lenniök; a tanmód segítségével az ifjuságot a sok tantárgyat rövid idő alatt az az gyorsan megtanulni; de az öntevékenységet és gondolkodást semmi áron sem szabad az ifjuságnak elengedni.

Néptanítók Lapja 1869. 24. sz.

Természetszerűség a nevelésben.

Valóban csodálkoznunk kell, mennyire ismertetett el már akkor is egyesek által a természet hatalma s nem foghatjuk fel, hogy ennek daczára a természetszerűség eszméi oly későn törhettek maguknak utat. De a tudományok története mutatja, hogy a theologia egyike a legelső és legrégebb, az anthropologia pedig a legutolsó és legifjabb tudományok egyike.

(Országos közélettanodai tanár-egylet közlönye, 3. füzet. 1869.)

Országos tanszermuzeum.

Ha a kormány és a közönség a tanszermuzeum ügyét felkarolják és pártolják, ugy Pest egy oly intézetet nyer, mely az egész magyarországi tanügyre a legjótékonyabb befolyással leend. Minél többet áldozunk a tanügyre, annál kevesebb költséggel jár börtönügyünk szervezése és fegyencházaink felszerelése.

Hon, 1870.

Iskola-könyvek és taneszközök a magyarországi népiskola számára.

Ha a kormánynak jogában áll a közlekedés könnyítésére hidakat építeni, utakat készíteni, hogy ne állna jogában a népnevelés terjesztésére czélszerű könyvekről gondoskodnia? A mi egyes emberbarátok és jótékony társulatnak mint p. o. a Sz. István-társulatnak érdemül számittatik fel, ugyanazért a kormány talán megrovást érdemelne-e?

Ha a kormány díjakat tűz ki a legjobb lovakra, miért ne tehessen azt a legjobb iskolakönyvekre is?

Néptanítók Lapja, 1870. 47. sz.

Schulbildung und Sittlichkeit.

Kurz je mehr wir die Kultur- und Weltgeschichte durchblättern desto unbegreiflicher desto räthselhafter wird uns die Behauptung, dass nämlich mit Zunahme der Schulbildung die Sittlichkeit abnehme; ja desto mehr fühlen wir uns gedrängt, den zu Missverständnissen Veranlassung gebenden Satz der Art zu interpretieren, dass jede Nation zur Zeit des Sittenverfalles die niedrige Schulbildung als Ursache dieser moralischen Krankheit hält und sodan das Bedürfnis einer höhern Schulbildung einer bessern Jugendziehung anerkennt.

Ungarischer Schulbote 1871 No. 8.

„Mi által és hogyan járulhatnak hazánk tanítói a nemzetközi iparkiállításhoz?“

Vannak tanítóink, kik a szó szoros értelmében jeles taneszközöket hoztak létre, de hiányozván náluk egyrészt a kiállításához szükséges költségek, másrészt nem bírván elegendő bátorsággal arra, hogy műveikkel a nagy világ elé lépjenek; ezeket minden kitelhető erővel segíteni, bátorítani kell.

Nem egy fia e hazának szerzett már becsületet a külföld előtt találmányával; így pl. Kempelen, világhirűvé vált beszélő gépével és Roth a legutóbbi londoni világkiállításon számoló taneszközével pályadíjat nyert. Nem kell tehát csüggedni.

Néptanítók Lapja 10. sz. 1872

A természettudományok befolyása az ember erkölcsi nevelésére.

A ki pedig magát a teremtmények tagjai közé sorolja, ki a szerencsét vagy balsorsot megelőzőt okok eredményeinek tekinteti, ki a természeti törvények szigorától, folytonos változás melletti állandóságtól, a meglepő különfeleség melletti egységtől át van hatva; az tisztelni is fogja ezen mű bölcset alkotóját és törvényhozóját; az nem fog a szerencsében elbizakodni, sem a balsorsban elcsüggedni, hanem természetszerűen művelt önzetlenségénél fogva az emberiség és ezáltal saját javát szem előtt tartani és oly világnézet birtokába fog jutni, miáltal mind magát, mind másokat boldogíthat és természetszerűleg is erkölcsösen fog élni.

Az országos középtanodai tanár-egylet Közlönye 1873/74 6. és 7. füzet.

Die Kinder der Neuzeit.

In der Regel wissen die Kinder jetzt mehr und lassen sich auch leichter lenken, aber ebenso wahr ist, dass die ungebildeten und ungezogenen Kinder jetzt viel mehr Unheil stiften können, als die Kinder der früheren Jahrhunderte. Wir leben in der Zeit der Brüderlichkeit und Gleichheit. Es ist daher die Aufgabe der Gemeinde und Gesellschaft dafür zu sorgen, dass Kinder, die von ihren Eltern theils wegen Armuth, theils wegen Rohheit mangelhaft oder schlecht erzogen werden, einer besseren Erziehung

theilhaftig werden; denn je mehr Rechte ein Staat seinen Bürgern einräumt, desto mehr muss er für ihre Erziehung und geistige Bildung sorgen.
Pester Lloyd 1874 No. 67.

A tanítóhiány megszüntetése érdekében.

A kormány nem mindenható. A miniszter gondoskodhatik iskolai törvényekről, kijelölheti a fejlődés irányát, rendezheti és emelheti a tanítók képzését; — a többi teendő mind a társadalom dolga. Sokat beszélnek nálunk önkormányzatról, autonomiáról; de ez mind csak mondott szó; az iskolaügy terén legalább távol sem mutatták meg a községek, hogy az önkormányzatnak meglehetősen felfogott jogai mellett annak kötelességeiről is tiszta fogalmuk volna.

„Magyar Tanügy“ 1874 5. füzet.

Die Liebe der Kinder zu ihren Aeltern.

Vor allem müssen Aeltern bedenken, dass die kindliche Liebe nur nach und nach entsteht, wächst und erstarkt, dass sie nämlich einer Pflanze gleicht, die, so wie alles menschliche Fühlen und wollen, der Entwicklung unterworfen ist und auf jeder Stufe die angemessene Pflege fordert. So lange das Kind jung, klein schwach und unbehilflich ist, hört man die Aeltern selten über Undankbarkeit der Kinder klagen. Die Abhängigkeit, die Furcht einerseits, die stündlichen vielen Beweise von Liebe und Güte andererseits erwecken das Gefühl der Zuneigung und der Anhänglichkeit bei den Kindern. Doch diese kindliche Liebe ist noch keine wahre Liebe; sie ist gegründet auf Selbstsucht, Eigennutz, ohne Vorstellung von dem Werthe der älterlichen Liebe, ohne ersteres Streben, die empfangenen Wohlthaten zu vergelten; wir nennen Sie die selbstsüchtige Liebe. Sie ist nothwendig und gleicht der Wuzel des Baumes. Auch diese befindet sich nur im Verborgenen, in der Erde, in dem stickstoffhaltigen Dünger; aber aus der Wurzel wächst der Stamm und die Krone des Baumes mit den Blüten und Früchten.

Ungarische Schulzeitung 1875 No. 20.

Takarékpénztár az iskolákban.

Az iskola a szellemi téren ugyanazon szolgálatot teszi, melyet a vas-pálya a közlekedés a kereskedelem terén. Ha tehát kívánjuk, hogy valamely művészet-tudomány a nemzet közös birtokává legyen, úgy legcélszerűbb annak terjesztését az iskolán kezdeni. Vajjon fontosabb-e valamely ügyesség elsajátítása egy erény elsajátításánál? És nem tekinthető nagy értékű, erénynek a takarékoság főleg nálunk Magyarországon!

Néptanítók Lapja 1875. 8. sz.

Die verschiedenen Ausdrucksformen der Vorstellungen.

Doch nicht nur im Interesse der psychologischen Erforschung ist die Beobachtung und Vergleichung der kindlichen Mienen und Geberden den Lehrern anzuempfehlen, sondern auch im Interesse der guten Zucht und sittlichen Erziehung, weil der Lehrer dadurch Gelegenheit hat, die Kinder auf hässliche, gemeine Gesichtszüge aufmerksam zu machen und sie vor Angewöhnung unedler Gefühlsausdrücke zu warnen und zu bewahren.

1875. Schweizerische Lehrerzeitung, No. 46.

Jelképzés (Symbolisatio.)

Ha egy jó tanítónak megfelelő eszményképet kellene rajzolnom, ez volna egy tudományosan tapasztalt paedagogiailag művelt ember az *agg* objectiv szellemével a *férfi* tettejével a lelkes *ifju* fogékony és teremtő képzeletével és a vidám *gyermek* romlatlan tiszta kedélyével.

Néptanítók Lapja 1877. 19. sz.

A Zsidószellem az iskolában.

A zsidószellem mindenekelőtt a vallásosságban nyilatkozik. Ha a héber nyelvet más nyelvekkel összehasonlítjuk azt fogjuk találni, hogy egy nyelv sem bír annyi vallásos és erkölcsi fogalmakkal mint a héber. Csak kutassuk a zsidók történetét és azt fogjuk olvasni, hogy a zsidók az ó- és középkorban vallásos meggyőződésükért, hitükért, minden vagyont, minden földi kincset sőt életüket feláldozni képesek voltak.

A zsidószellem inkább hajlandó az absztrakt, a deductiv gondolkodáshoz, azért köszönheti az emberiség a monotheismust a zsidóknak.

A legmagasabb és legelvontabb eszme t. i. az istenség eszméje, egy nyelvben sincs oly határozottan és világosan kijelölve, mint a héber nyelvben. Csak hasonlítsa össze a cikkíró ezen kifejezéseket „Diy“, „Isten“, „Gott“ és „Buh“ a héber „Jehovah“ kifejezéssel. És tudja-e ön, mit jelent ezen remek szó? Nem mást, mint egy lényt, mely volt, van és lesz. Tudnák-e a 19. század természetbuvárai ezen ismeretlen őserőt egy alkalmasabb, világosabb kifejezéssel jelölni?

A zsidószellem továbbá nyilvánul az emberszeretben. Mig pl. a magyar nyelv ezen érzelmet két szó által fejezheti ki, a héber erre öt kifejezéssel bír. Csak olvassa az ó testamentomot és ott fogja találni a zsidószellem ezen irányát.

Ön azt hiszi, hogy az emberszeretet erényét csak az új-testamentom parancsolja és azért az ön cikkében csak a keresztényszeretetről szól, mert nem tudja, vagy nem akarja tudni, hogy már Mózes 3. k. 18. f. 19. versében áll: „*S z e r e s d f e l e b a r á t o d a t, m i n t t e n m a g a d a t*“; valamint nem tudja, hogy ugyanazon könyv 19. fejezet 33. versében már meg van parancsolva: „*Ha idegen lakik köztetek, rá ne szedjed őt, mint tenmagodat, mert idegenek voltatok Egyiptomban*“, mert talán elfelejti, hogy már Mózes 5. könyvében van írva: „*Ne zaklasd a szegény és ügyefogyott napszámost, akár testvéred, akár idegen ki a te városodban tartózkodik*“, mert ignorálja, hogy Mózes 2. k. 29. fejezet, 5. versében a következő parancs található: „*Ha látod ellenséged szamarát terhe alatt leroskadni, távol legyen tőled, hogy magára hagyjad*“, mert nem veszi tekintetbe, hogy már bölcs Salamon példabeszédeiben 25. fej. 21. vers. azon szabály fordul elő: „*Ha éhezik ellenséged, adj neki kenyeret, ha szomjazik, adj neki vizet.*“

A zsidószellem az erős önértetben az öntudatban is nyilatkozik. A héber nyelv 4 szóval fejezheti ki e szót „én.“ Igaz, hogy ezen tulajdonság el is fajulhat önzéssé. Igaz, hogy a zsidószellemnek még más árnyoldalai is vannak; de az épen a nevelőnek a feladata az átörökölt lelkitulajdonságokat jó irányba vezetni.

(Az orsz. magy. izr. tanító-egyesület „Értesítője“ 1878. III. évf. 10-ik számában.)

Milton und Munkácsy.

Munkácsy, unser weltberühmter Landsmann wäre vielleicht eine problematische Natur, ein sich unglücklich fühlender Tischler geworden, wenn nicht ein Lehrer Namens Samossy, gegenwärtig Professor des Zeichnens an der Grosswardeiner Mittelschule, das vorzügliche Talent Munkácsy's erkannt, ihn zur Ausbildung derselben angespornt und unterstützt hätte. Es würde um die Schule und um die materielle Lage der Lehrer viel besser stehen, wenn diese es immer verstanden hätten, sich dankbare Schüler zu erziehen.

1879. Ungarisch. Schulbote No. 13.

„A paedagogia utközben.“

Sohase tévessze szem elől a falusi tanító hogy a falu utczei, a házak külsője kertjei, a felserdültek főleg vásár- és ünnepnap foglalkozása, a felnőttek életmódja inkább adnak kézzelfogható bizonyítványt az iskola működéséről, mint az iskola-év végén tartott nyilvános vizsgálatok.

Eötvös Naptár 1879.

Eine neue Kulturperiode.

Die täglichen Zeitungsberichte über begangene Mordthaten und verübte Defraudationen so wie die aus den Gerichtsverhandlungen wahrnehmbaren düstern Bilder unserer krankhaft sittlichen Zustände erfüllen die Brust eines jeden Menschenfreundes besonders aber die des Paedagogen mit dem tiefsten Schmerze, mit der grössten Betrübniß.

„Ungarische Volksschule 1879 No. 5“

A középtanodába való tolongás.

Az emberi társadalom hasonlít az emberi testhez, mely csak akkor egészséges, ha az egyes szervek egymáshoz kellő irányban állanak. De ott, hol az egyik vagy másik szerv nagyobb mint az egész test szervezete azt kívánja, akkor az orvos már kóros tünetenyrről szól. Mi tehát kényszerítve vagyunk ezen nagy tolongást a középtanodához jelenleg kóros tünetenynek constatálni.

Népnevelők Lapja 1879.

A tudományok története.

. . . . Mert valamint a természettan a természet tünetenyjeivel, azok okai és törvényeivel ismertet meg bennünket, ugy kellene a történetnek is bennünket az eseményekről, azok okai és okozatairól előzményei- és következményeiről is felvilágosítani. Csak akkor értünk meg kellőleg valamely tárgyat, ha annak fejlődését ismerjük. A tanítónak tehát mindent történeti szempontból kell felfogni. Minden fogalomnak, minden szónak, minden hitnek megvan a maga története. A természetben és a szellemi világban minden fejlődésnek van alávetve.

Általános Tanügyi Közlöny 1880. évf. 7. szám

Meddig tartson a képezdei tanfolyam?

Én pedig most csak arra kérném az irányadó befolyasos köröket: Ha már nem adhattok az ifjuság nevelőinek nagyobb anyagi jutalmat, nyujtsatok nekik legalább szellemi táplálékot; mert a legnagyobb szegénység, a legnagyobb szerencsétlenség a tudatlanság.

Népnevelők Lapja, 1880. 17. sz.

Magyarország híres férfiai és az iskola.

A külső, a tekintély a kedvező közvélemény a tisztelet, a jó hir; ezek oly kincsek, melyek után törekedni mindenkinek kötelessége. A morális állás emelésével karöltve jár egyszersmind az anyagi állás javítása. De azon materiális indokokon kívül még más idealis okok indithatják a legönzéstelenebb embert is arra, hogy külső tekintély, jó hir után törekedjék. Már felebaráti, hazafiui szempontból is kellene ezt tenni. Minél nagyobb a tekintély, annál többet nyom szavunk, véleményünk; minél elterjedtebb hirünk, annál nagyobb a mi hatáskörünk; minél nagyobb állásunk és czimünk, annál jobban használhatunk felebarátainknak.

„Magyar Paedagogiai Szemle,“ 1880. 2. füzet.

Nőnevelés.

Ha valamely leánynak érzéke minden dolgok iránt, mik a háztartáshoz szükségesek, ideje korán ki nem fejlődött s meg nem erősödött, később csak nagyon nehezen, vagy egyáltalában nem pótolhatja az elmulasztottakat. Czélszerű lenne az ily cselédek számára kellő iskolákat berendezni, vagy előadásokat tartani, mert durva, ügyetlen cselédek nemcsak a házi asszony életét keserítik el, nemcsak a gyermekek jó erkölcsét rontják meg, hanem egyéb házbelieknek is terhére vannak.

„Nemzeti Nőnevelés,” 1880. 5. füzet.

„Néhány statistikai adat.”

Azonban hiányzanak még más fontos adatok. Így pl. a tanítónak az év végén önmagához kellene következő kérdéseket intézni: Hányszor büntettem tanítványaimat igazságtalanul? Hány tanulót szégyenitettem meg ok nélkül? Hány tanuló vesztette el tanulás iránti kedvét és buzgalmát czélszerűtlen eljárásom által? Hány olvasmányt olvastattam fel magyarázat nélkül? Hány dolgozatot néztem csak felületesen át? Hány órát fecsegettem el az iskolában minden befolyás és haszon nélkül? Hányszor léptem a tanulók elé előkészület nélkül?

Néptanoda 1882. 20. sz.

„Az életpálya választása.”

A hivatás választásánál tehát a ház, az iskola, a község, az állam és a társadalom lépnek fel mint nevelési tényezők. Négy különböző s mégis egymással összefüggő mozzanat tartandó tehát szem előtt az életpálya választásánál t. i. az anthropologiai, az ethikai a nemzetgazdasági és paedagogiai különböző előítéletek szerepelnek gyakran mint rossz tanácsadók az életpálya választásánál.

Szombati Ujság 1882. 3. sz

L É D E R E R H E Z .

Szép az élet, dicső a kor,
Melyben a szellem ébred, forr,
Melyben az eszmék győzelmét
Látják a népek naponként.

De szebb, dicsőbb az öntudat
Munkám után virág fakadt,
Hűn megtettem a magamét
Nem keresve tömjént, babért.

Kedves férfitársam közöttünk,
Kit ma örömmel ünneplünk,
Te megtetted a magadét:
És mit adjunk mi mindezért?

Mint Ábrám Isten hitét,
A tudományt úgy terjesztéd;
Az iskola szent csarnokát
Élted párjaul választád.

Itt szolgáltad szép hazánkat
Teljes huszonöt év alatt.
Hány ifjút jóra térítél?
Mutatja ez az ünnepély.

Megálltad az elfoglalt tért,
Jutalmat mit adjunk ezért?
Öröme gyulva üdvözlünk:
Légy soká még büszkeségünk!

SCHÖN BERNÁT.

HIVATÁSOM.

Azt kérditek : én ki vagyok
És tisztelnék vaj' mit vallok ?
Az elmémet mi mozgatja
S mi a szívem indulatja ?

Ime rövid feleletem :
Szívem sugtát hűn követvén,
Egész erőm és életem
Állásomnak szentelem én.

Nem levén ős nemes sarja,
Nem lehettem generális ;
Vonzódásom oly tiszt birja,
Mely becsesebb, mint a kláris.

Fiút leányt én egyaránt
Jóra szépre híven intek ;
Igy keblükbe bőven hintek
Erényeknek üdvös magvát.

Én iskola mester vagyok !
Bérem kicsi, terhim nagyok ;
Fölibe az esztelenek
Még gúnyolnak, kinevetnek.

Ám nevéssen balga, dőre,
Dolgom végzem egyelőre ;
Jutalmam bár igen csekély,
Mégis vig a szerény kedély.

Az ifjuság legszebb kincsem,
Neki szánom éltem savát ;
Iskolánál szebb hely nincsen,
Értte küzdök, lesve javát.

Nemesbítve szívet, értelmet,
Szelid érzést én ébresztek ;
Istenhívést, honszerelmet
Ifju szívben én gerjesztek.

Senki el nem vitatja azt,
Hogy oktatás ép úgy enyészt,
Mint nemtudás nagyra tenyészt :
Bűnt, babonát, rosszat, ravaszt.

Ha végtére eljön majdan
A műveltség szép nappala :
Tán szebb jövő vig hajnala
Feledteti a bús hajdant.

Lederernek „Mein Beruf“ című költeménye nyomán szabadon fordította:

FÜHRER IGNÁCZ.

Spanyolországból.

(Az Izr. Értesítő saját levelezőjétől.)

A Lederer ünnepély megindítása alkalmából, egynehány sorból álló kérelem járta be az összes hazai lapokat, melyben e lapok társ-szerkesztője, mint az ünnepélyt rendező bizottság jegyzője, felkérte Lederer volt tanítványait, hogy a kitűzött határidőre jelentkezzenek nála, a bizalmas jellegű tudnivalók átvétele érdekében. A jelentkezők száma a százötvenet jóval felülmúlja.

A közlemény a „Pester Lloyd“ révén *Spanyolországba* is átszivárgott. Lederernek egy ott lakó tanítványa is jelentkezett. Minthogy az onnét érkezett sorok, a levélíró nem mindennapi intelligenciájára engedett következtetni, felkértük, hogy ott lakó hitfeleink viszonyainak ismertetésével sziveskedjék lapunkat megszerencsésíteni. Be is küldötte már az első közleményt, alább következő kísérő levél kapcsán.

Az ismertetést magát: *lapunk jövő száma hozza.*

A kísérő levél így hangzik:

Barcelona, április 27. 1882.

Mélyen tisztelt uram!

Ha valaha sajnáltam, hogy a magyar nyelvben nem vagyok elégségesen jártas, akkor ez most az eset, mert igazán igen is szeretnék hazánk szép nyelvében azon barátságos sorokra válaszolni, melyekkel Uraságod engem megtisztelni sziveskedett. De minthogy „Selbsterkenntniss der Weg zur Besserung ist“ hiszem, hogy Uraságod megengedi, hogy németül folytassam soraimat és ez alkalommal ígérem, hogy a mint csak módomban lesz, a magyar nyelvet tökéletesen magamévá tenni szándékozom.

Örömmel várom az ünnepély ügyében ígért bizalmas jellegű sorait és becses megjegyzésére csak annyit mondhatok, hogy részemről nem találok semmi érdemet abban, ha iparkodom a kínálkozó alkalmat megragadni és bebizonyítani, hogy volt tanítóm iránti hálaérzetem még meg van bennem, azt érdemlegesen leróni úgy hiszem egyikünknek sincs módjában.

A föld bármely pontján fogadtam volna a hirt Lederer ovacziójáról én kötelességemnek tartottam volna, mint közkatona, szeretett vezérünk előtt szalutálni.

A létesítendő alap ügyében e sorokkal egyidejűleg intézkedést tettem, hogy magam is hozzájáruljak. (Hivatalos kimutatásunkban köszönettel nyugtázzuk a küldött 25 forintot. Cs.) Vajha többet adhatnék!

Ide mellékelt jegyzeteket rendelkezésére bocsátom; ha némi szolgálatot teszek általuk, úgy legnagyobb örömemre szolgál.

Nagyrabecsülésem kifejezése mellett maradtam

hazafiui üdvözlettel

Deutsch Gyula.

Budapest, 1882. május hó 19.

A „Lederer“ ünnepélyhez.

„Hol mindenki szeretetet nyilatkoztat,
„Izrael“ egymaga vissza nem maradhat!

Az „Értesítő“ e száma Lederer barátunknak lévén szentelve, engedje meg kedves barátom, hogy én is, életem csekély élményei egy karczolatával szaporítsam az Értesítő anyagát.

Történt ugyanis 1859. év ősz elején, elmentem Prágába, hogy a tanító-képezde második évfolyamát végezzem. A megboldogult tanárunk, Hermann Ferencz volt, kit szivélyessége s rendkívüli leereszkedése miatt, nem mint tanárt, hanem mint atyát szerettük és tiszteltük. — Ő minden egyes tanulónak hazáját és szülőföldét tudta, és így a földrajzi vizsgálásnál előzékenységének fényes példáját azzal adta, hogy minden tanuló hazájára vonatkozó kérdéseket kapott a földrajzból Rám kerül a sor. „Nun sprechen Sie etwas über Ihre Heimat, über Szegedin oder wie es die Ungarn nennen „Csegedin oder auch Cseged.“ Erre én megjegyzem „Herr Professor ich bitte, wir lesen es auch „Szeged“. Mire a rendkívül jó lelkületű Herrmann hiuságában megsértve azt mondja nekem: Sie werden doch wohl nicht sagen wollen, wie man das liest „Sz“ lesen die Ungarn ungefähr wie „Tsch“. Én elhallgattam és megbántam már, hogy azt a megjegyzést tettem. „Wie werden Sie nun von „Csegedin“ nach Totis ge-

langen.“ Isten a tanum, akkor nem tudtam, de gondoltam e bajos kérdésből majd csak kibontakozom. Ich werde von Csegedin nach Pest reisen. „Und hier angelangt kérdé tovább.“ Hier angelangt — mondám — werde ich, és itt „nagyszerű ötletre botlottam“ mit der Post direkt nach Totis reisen. Ebbe a jóindulatu Herrmann belenyugodott.

„Nun Sie wären schon in Totis. Sprechen Sie also über Totis. In welcher Gespanschaft, oder wie Sie es bei Ihnen nennen, in welchem m e g i e liegt Totis? Azt sem tudtam. Hanem Szegeden egy beteg ápolónó szegény zsidó asszony volt, ki sokszor megfordult atyám házában vajmi „Wéschet“ vagy más vallásos kérdésekkel és ez asszonyt az egész város „Cheile Totisz“ név alatt ismerte. Attól az asszonytól sokszor hallottam, hogy Komáromba rándult legtöbbit, hogy ott egy külön város van, melyet „Festung“-nak neveztek s. a. t. Mi volt tehát természetesebb, hogy a Komáromhoz nem távoleső Tata, Komárom megyében fekszik. „Was wissen Sie nun über Totis? Ez volt a második kérdése. Én körülbelül Tatáról annyi nevezetességet tudtam, mint Csaszlauról. Megint a szegény „Cheile Totisz“ mentett ki a földrajzból való sekundából. Elbeszéltem tehát: Dort ist ein riesengrosses Fass, und?

Kezdtém hazudni: „Ein Gymnasium, 4 Kirchen, der Sitz eines griech. nicht unirten Bischofs, und? kérdé még tovább? Én tehát tovább hazudtam. „Eine Kaserne für invalide Soldaten, ein Provianthaus, und? die meisten Juden im Comitate wohnen hier, und? kérdé még tovább. Már kétségbe estem, nem mertem többit is hazudni, még el akartam azt is mondani, hogy itt van a királyi család nyári laka, hogy itt vesztette II. Lajos a mohácsi csatát, de nem mertem már ilyeneket mondani, mert szembetönő lett volna és én inkább őszintén bevallottam:

Herr Professor ich bitte, ich weiss nichts mehr über Totis, bei uns wird über Totis sehr wenig gesprochen “

„Aber ich bitt' Sie — mondja ő egy kissé ingerült hangon „wissen Sie denn nicht, dass Abraham Lederer der dirigirende Lehrer der dortigen isr. Schule einer der vorzüglichsten Zöglinge unserer Anstalt ist?“

Tableau!*)

Első óra, első cikk, első beszéd.

Vámosi (Winkler) Vilmos.

Mintha csak tegnap történt volna, olyan jól emlékszem rá, pedig innen-onnan 6 esztendeje, hogy Lederernek első előadását meghallgattam. A tanítóképzőiskola 2 évfolyamát állami intézetben töltöttem, csak a legutolsó évfolyamot végeztem a fővárosban. Igaz ugyan, hogy az állami praeparandiában Bárány „Tanítók kalauzá“-n kívül színét se láttam valami paedagogiai munkának, de az Önképzőkörben járattuk a Néptanítók Lapját, Rill magyar Néptanítóját és Független polgárját, a Népnevelők Lapját s ezekből megtudtam, hogy Bárányon kívül van még paedagogus széles e világon, meg hogy nem az ő Kalauza képezi a teljes paedagogiai irodalmat. Ezekben a lapokban olvastam először Lederer nevét. Akkoriban rendkívül respektáltam a nyomtatott betűt s miután az én professorom csak az iskolaszobában előadás alkalmával foglalkozott neveléstudományyal, de egyéb okokból is, elhatároztam, hogy Pestre megyek és Lederer növendéke leszek.

*) Én t. i. akkor hallottam legelőször Lederer nevét.

Tanítójelölt-társaim roppantul dicsérték Lederert. Alig vártam már, hogy színről-szinre láthassam. Nem tudtam elképzelni, milyen lehet egy olyan tanár, aki cikkeket, tankönyveket ír. Milyen annak kabátja, nadrágja, szakállja meg bajusza.

Az első napok egyikén a rombachutcai praeparandia folyosóján sétáltam. Tisztos távolban tőlünk diskurálgatott a tanári kar Társaim megmutatták, hogy melyik ő, melyik Lederer.

Istenem, minő csalódás! Éppen olyan, mint más emberfia, még csak a külső méltóságot parancsoló hosszú kabát is hiányzott. Képzőtehetségem másképen festette; fájt a csalódás, de így vigasztalódtam: „Halljuk előadását.”

Nem kellett sokáig várnunk. Megszólalt a csengetyű, helyet foglaltunk s csakhamar belép Lederer.

Tréfásan üdvözölt bennünket. Társaim nevettek. Én is velük tartottam. De én nem a jóízű humort nevettem. Annakelőtte Kis-Kun-Halason, Kecskeméten jártam iskolába, soha életemben nem hallottam a magyart idegenes kiejtéssel beszélni, most először. Nem csoda tehát, hogy a libochovitzai Lederer magyarsága megnevettegetett. Azonban csakhamar elnyomtam a nevetési hajlamot. Lelkem egész erejével figyeltem. Azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy mit kell minden tanítónak minden oktatási óra alatt szem előtt tartani. (Növendékei ezt az előadást a 6 szócskáról ismerhetik.) Ez volt tulajdonképpen az első paedagogiai előadás amit életemben hallottam. Mert annak előtte csak leckéket, paragrafusokat tanultunk. Bejött a tanár, elővette ékesen bekötött notes-könyvét, felszólított kettőt-hármat közülünk felelni. Mikor felmondtuk a leckét, helyünkre mentünk. — Vegyék elő a könyvet, volt aztán a jelszó. Felfogják kapni a 135. §-tól a 140-ikig. Most figyeljenek. S a „kormány kinevezése” által paedagogussá promoteált földrajzár (ezért az „ár”-képzőért meg ne haragudják Simonyi) elmondotta újra a paragrafusokat. Itt-ott egy-egy fogalmat közelebbről magyarázott. Ha közben csengettek, örült. Méltóságosan lelépett katedrájáról. Mi felálltunk s alig vártuk, hogy behuzza maga után az ajtót.

Ha azonban a magyarázat nem töltötte ki az órát, akkor úgy segített magát, hogy hosszasan perorált a zongora tudás fontosságáról meg a retekültetés nemzetgazdasági értékéről.

Nem úgy Lederer. Nála minden óra igazán szellemi gimnastika. Ő először felhoz számtalan sok érdekesnél érdekesebb példát, ezekből levonja az embertani törvényt s kimutatja, miként kell azt a paedagogiában alkalmazni. Így volt az első órában is. Érdekesen elmondotta, hogy mi minden fordul elő a gyermek lelkében, mikor pl szünet után az osztályba lép. „Vesztettem gombot, számlálja: hányat; Pali megvert, hogyan fizetem vissza; jaj, nem tudom a leckém, szent isten, ha felelnem kellene; mit fogunk ma olvasni? stb. stb. Ezekből a példákból láthatni, hogy az első percben a gyermek lelke nem alkalmas a működésre, elő kell tehát arra készíteni: Erre való a bevezetés.

Azután áttért a többi (appercepálni, analysálni, simbolisálni, associálni, produkálni s reprodukálni) teendők megmagyarázására. Előadása által lelkem felvidult, világosabban láttam. Azelőtt is tanultam én logikát és psychológiát, de sohasem összefüggésben a paedagogiával, a paedagogiára való vonatkozással. Egy logikai óra alatt kérdeztem is állami professoromtól, hogy mi célból tanuljuk a logikát, de ő nagy bölcsen így felelt, ha a tanító nem tud logikailag gondolkodni, hogyan tudjon tanítványa.

Ez a felelet nem elégített ki, vártam a helyesebb felvilágosítást.

Lederer első előadásából mindent megértettem. Örömtől sugárzott arcom. L. észrevette s felszólított, hogy foglaljam össze az általa mondottakat. Megtettem. Alkalmasint kielégítettem, mert vállamat veregetve biztatólag mondotta: „maga az én képezdészem lesz.“

Ez által felbátorítva, így szóltam hozzá: „Ma tanultam valamit, a miről már 2 év óta gondolkodom.“ „No mit?“ kérde ő. „Azt, hogy összefüggés (mert még ezt se mondtak meg nekünk.) *meg hogy minő összefüggés van psychologia és paedagogia között.*“

Az intermezzonak e szavakkal végett vetett: „*Ezt már előbb kellett volna tudnia.*“

De az óra végén felszólított, hogy látogassam meg gyakran lakásán, ha valamit nem értek, kérdezzem meg, ha könyvre van szükségem, ő szívesen ad.

Meglátogattam gyakran, kérdéseimmel sokszor alkalmatlankodtam nála s az ő könyvtárából vettem ki Ziller, Herbart, Dobal, Klamarik, Dittes munkáit s Rousseaux Emiljét.

Az ő befolyásának s buzdításának köszönhetem azt is, hogy már korán hozzá szoktam gondolataimat papírra tenni.

Még mint képzői tanuló irtam ily czimű cikket: „Miért léptem a tanítói pályára?“ Elküldtem a Népnevelők Lapja szerkesztőjének, Lakits Vendelnek. A világért sem mertem volna valakinek elmondani, hogy szívetem milyen borzasztó ambíció dagasztja. Lakitsnak irtam egy szerény levelet, hogy küldjön nekem egy példányt abból a számból, melyben cik-kem „*netán*“ megjelenék.

Epedve vártam a vasárnapot, mohón kaptam a Népnevelők Lapja után, de az én cikkem csak nem akart benne lenni. Már nem is reményltem s gondoltam, sokáig fog az még tartani, míg tölem cikket elfogadnak. Egyszer vasárnap reggel dolgom volt Lederernél. Lakására mentem Csöngetek. Felnyitja az ajtót s így üdvözl: „Jó reggelt író, jó reggelt író!“

Nem tudtam gúnyol-e, vagy tán nem értem, azt hittem. Bevezet szobájába s mutatja, hogy cikkem megjelent. Nem tudtam ki örült jobban: én-e vagy ő. De azt nem feledem soha, mily melegen buzdított, hogy iparkodjam magam tökélesbiteni. Dicsérete, önérzetemet emelte s nem hiszem, hogy lett volna Budapest városában abban a perczben nálamnál boldogabb ember. A jó isten áldja meg érte.

Az izr. orsz. tanítóegyesületnek 1878-ban tartott közgyűlésén az ő unszolására mondtam el első beszédemet. A vallásoktatásról vitatkoztak. Sokan szóltak volt már a tárgyhoz. A többiek között Radó (Roth) is, Lederer is. Nekem különösnek tetszettek okoskodásaik. Szerettem volna véleményemet hangosan elmondani. Kérdeztem Lederert, vajjon illik-e tölem — egy hónap óta voltam tanító — felszólalni. Ő nemcsak hogy nem ellenezte, de buzdított, lelkesített s a szószékig elkísért. Valami rettenetesen borzasztó dolgot mondhattam akkor, mert a sok „eláll“-tól zúgott a fejem s ha az „ifjuság“ a „halljuk“-kal nem kiálltja túl az öregek „eláll“-ját, tán bele is szédülök. Így azonban befejezhettem beszédemet. De nem volt benne köszönet. A papok, különösen Hirsch, most prágai rabbi, nagyon megharagudtak rám. Lederer azonban nem engedte, hogy az első fiaskó visszarettentsen; oda jött hozzám, vigasztalt s intett, hogy ezen első sikertelenség ne ijeszsen vissza.

Ő talán mindezekre nem emlékszik már, de nekem sokszor eszembe jut, nem is fogom feledni soha.

A magyar közoktatási miniszter és Dr. Kármán Mór.

Mióta csak emberek élnek és társadalmat alkotnak, mindig megtörtént, hogy egy-egy előtörékvő, czéltudatos embernek irigyei támadtak. Dr. Kármán Mórnak nemcsak irigyei, hanem rosszakarói is támadtak, kik, hogy, mindennünnen leszoríthassák, még lapot is szerkesztenek és e lap élére egy nagy befolyásu — különben igen tisztelt — tanférfiu állt. Ez a lap neki esett Dr. Kármánnak, gyanusította, gúnyolta, korholta s rágalmazta a hogy csak tehetette. Kétségbe vonta paedagogiai műveltségét, sértette lelkiismeretét, úgy hogy csakugyan azt lehetett hinni, hogy mindezek után Kármánnak a tanügy terén nincs többé létjoga. Mi ugyan nem hittük egy perczig sem, mert sokkal műveltebb és törekvőbb embernek ismerjük Kármánt, semhogy rosszakarói miatt számos keresztyén és zsidó tisztelőit megfosztaná szellemes és tanulságos oktatmányaitól. És szívből örülünk, hogy a Kármán által szerkesztett „Magyar Tanügy“ mely tartalmasságánál fogva, minden ily irányu iratot fölülmul, most rendszeren megjelenik. De nem hittük azért sem, mert a magyar tanügyi kormány sokkal jobb hazafiakból áll, és Trefort ő Excellentiája sokkal hivebben viseli szívében a közoktatást, hogysen oly jeles tanerőt, minő Kármán, kárba veszni engedné. Jól ismeri és tudja ki és mi válik tanügyünknek hasznára. A hivatalos lap május 23. száma a többek közt ezeket is hozza: „Ő Felsége Dr. Kármán Mór, az országos közoktatási tanács jegyzőjét, e tanács állandó tagjává kinevezvén, megengedte, hogy a tanácsjegyzői teendőkkel is ideiglenesen megbizattassék.“ Üdv a királynak! Éljen Trefort Ágoston, közoktatásügyi miniszter! Áldás a magyar hazára!

Szilli.

„Az óriásleányka“*)

Irta Gyulai Pál.

(Tárgyi kezelés a népiskola IV. osztályában.)

Mielőtt tárgyam gyakorlati fejtegetésére áttérnék, bátor leszek, az olvasmány kezeléstről általában néhány szóval megemlékezni.

Általánosan egyetértenek abban avatott és nem avatott embereink, hogy az olvasás tanítás a népiskola egyik legfontosabb tárgya, a mennyiben képessé teszi az ifjúságot mindazon ismeretek és tudnivalók megszerzésére, melyek vagy a hasznosság, azaz a realismus szempontjából elkerülhetetlen szükségesek, vagy pedig a szellem — es kedélyvilágnak nemesítésére a legüdvösebb eszközöket szolgáltatják, is így formális értékkel is bírnak.

Ezen magasztos czél tudatában, sok tanító az olvasmánykezelésre, mely szerintök a czél elérésére legelső kellék, kiváló nagy gondot fordít. De sok esetben ügybuzgóságukban annyira mennek, hogy a sok kérdezgetés, magyarázgatás, fejtegetés és kibővítés folytán a gyermekek azt sem tudják, hogy miről volt tulajdonképen szó.

Ez szélsőség, melyet nem lehet helyeselni.

Mások pedig — eltekintve azoktól, a kik pusztán csak gépiesen olvastatnak és így a másik szélsőségbe esnek — úgy járnak el, hogy a

*) Lásd Gáspár IV. olvasók. 102. olv. K.

Ne ezt lásd! hanem igenis lásd: az orsz. izr. tanítóegyesület által kiadott olvasókönyveket. Szerk.

czélba vett olvasmányt először mintaszerűen előolvassák, azután annak tartalmát röviden összefoglalják, a tanulságot levezetik, néha csak a szokatlanabb kifejezéseket megmagyarázzák és végre, a mire az óra legnagyobb részét fordítják, gépiesen olvastatnak. Így, tudtommal, a legtöbb tanító cselekszik. Hogy mennyiben helyes ezen intézkedés, azt mindig a fennálló körülményektől kell függővé tennünk. Így például tekintetbe veendő az a tárgyra rendelkezésre álló idő, a tanulók száma, a tantárgyak mennyisége, az iskola osztott vagy osztatlan volta, és a tanulók képzettségi foka.

A hol mindenre nézve kedvezők a viszonyok, ott, habár én is barátja vagyok a velős rövidségnek, célszerűnek tartom, ha a felső osztályokban minden hétben egyszer, az alsó osztályokban pedig minden két hétben egyszer, az olvasmányok többoldalulag is tárgyaltnak. Sőt szükségesnek is tartom azt, mert ha az olvasmányokkal mindig csak így sebtiben bánunk el, úgy egyrészt nagyon sok dolog, a miről a tanulók olvastak, de a mit meg nem értettek, ismeretlen marad előttük; másrészt pedig a fölületes olvasáshoz szoknak, a mi szinte baj.

*

Ezeknek előrebocsátása után áttérek a nevezett költemény gyakorlati tárgyalására. Tervem vagy diszpozícióm: 1. a bevezetés, 2. a mintaszerű előolvasás, 3. az egyes részek megértetése, 4. a tartalom összefoglalása 5. az olvasmány jellemzése és a közéletre való alkalmazása, figyelemmel az idevágó történelmi mozzanatokra, 6. a tanulság levezetése, és 7. a költemény a tanulókkal való általános olvastatása valamint a költőről való rövid megemlékezés.

1. Bevezetés. Hogy a gyermekek figyelmét az olvasmányra nézve jó eleve lekössük, ajánlatos: előzményül rendkívüli nagy és erős egyedekre, azaz óriásoknak nevezett személyekre és tárgyakra néhány alkalmas kérdésben visszapillantást vetni. Így péld. IV. osztálybeli növendékeink a bibliai történetből ismerik már Dávid és Góliát történetét és így az erre való rövid reflexióval könnyű dolog az óriásról való fogalmat minden magyarázgatás nélkül feleleveníteni. A „Kenyérmezei diadal“ című olvasmányból ismeretes előttük, hogy Mátyás király idejében egy vezérünk vala, ki rendkívüli ereje által kitűnt. Neve: Kinizsi Pál, a vezérek óriása. Részint kérdező, részint közlő tanalokban ki hozzuk még, hogy létezik egy igen nagy és erős kigyó, mely óriáskigyó nevet visel; hogy a fák legerősebbike, vagy óriása: a tölgyfa, a virágok óriása: a napraforgó a négylábuaké: az elefánt, a halaké a czethal, hogy a magyar folyók közt a Duna, a városok közt Budapest, a hegyek közt a lomniczi csúcs mondható óriásfolyó-, illetve óriás-városnak és óriás-hegynek; továbbá, hogy mint szellemi nagyságok illet. óriások, kitűntek: Vörösmarty, Deák, Széchényi, Pázmán Péter és más nagy hírű embereink. Az ennyi variációban bemutatott óriás alakoktól felkeltve lévén a tanulóereg érdekeltisége, azt mondjuk, hogy olvasókönyvünkben a sok szép közt egy óriás lánykáról is van szó, a miről most olvasni fogunk. Olvasókönyveket elő!
102. olvasmány. —

2. Előolvasás. A tanító erre nem mesterkelt, hanem természetes lelkesültséggel olvassa elő a szép költeményt. Klngbg.

(Folytatjuk.)

A távolállókhoz.

Elmélkedve a „hinéh máh tov umáh nóim“ stb. vers felett az eszmetársítás törvénye következtében — hogy Lederer szavaival éljek — kedvencz tárgyam: az izr. tanítóegyesület felvirágzása, foglalkoztatta smét. meg ismét elmémet, fohászokodva: Be szép lenne az, ha ezen terebélyes fa árnyéka alá az izr. tanítók mind gyülekeznének! Gondolataimat tovább fűzve, azon töprenkedtem, miért nem lehetne ezen eszményképet megvalósítani? Mely gátak akadályozzák a tanítókat az egyleti eszme felkarolásában? T. kartársaim már sokszor hallották hivatató szózatomat; már gyakran iparkodtam — de mások is — okokkal bebizonyítani, hogy nem pusztá egyletesdi játszása végett, hanem az *önfentartás és saját érdek* teszi a haza minden izr. tanítójának erkölcsi kötelességévé, hogy az izr. tanító egylet tagja legyen. — Mondtam én azt már sokszor, oly annyiszor, hogy ezuttal már azon félelem fogta el tollamat, hogy talán azt írja, a mi már unalmassá vált.

Kérdezem és kérdeztem, mi annak az oka, hogy t. kartársaim idegenkednek az egyletbe való belépéstől? Kérdésemre kaptam feleleteket, és ennek folytán ismét a régi nótához térek vissza, mondván: Ámitások — pusztá ámitások vagy keményebben kitejelve: „az egyéni kívánalmak meg nem lelt kielégítésén mulik a távolmaradás.“ Nézzünk a dolog fenekére! Egy fiatal tanító, ki még nem rég az egylet jótéteményét élvezte, kérdésemre, hogy miért nem lép be az egyletbe, felelé: „Én nem lépek ezen egyletbe, mert ennek nincsen czélja.“ Ellenmondásomra pedig olyan *daróc* kifejezéseket szórt szemembe, melynek durvasága csak valami krivoscii paraszthoz illenek.

E napokban a felső vidék egy igen derék tanítója látogatott meg. Ismét kezdtem missionárus feladatokat gyakorolni s egész rábeszélő tehetőségemet latha vetni, de ezen tagtárs s állítása szerint többen ő vele, azért nem tagjai az egyletnek, „mivel az egylet közlönye nem felel meg feladatának, a mennyiben nem objective a tanító érdekei mellett harczol, hanem ezen felül az izr. felek. pártok ügyeibe avatkozik s a *congressusi* párt nézeteit elfogulva dédelgeti, miálta az orth. vallásos érzületeket sokszor sérti.

Ezen állítás engem nagyon meglepett. Daczára annak, hogy én az „Értesítő“ figyelmes olvasója vagyok, mégsem mertem ezen állítást egyszerűen megczáfolni, hát ha a fiatal pezsgő vér csakugyan elragadtatta magát felekezetünk seyilai és charybidisei által?

Mások megint kérdezik: „Hát a tanító állandosítása, véglegesítése meddig késedelmezik? „Ha az egylet a tanító állandosítását országszerte kieszközli, akkor seregestül lépnek az egyletbe.“ — Ezek várnak míg a lakoma készen lesz s csak akkor ülnek le a füstölgő tálakkoz, de elfelejték, hogy „a sült galambok nem repülnek senkinek szájába.“

Van még egy csapat ellenzék, mely azt hordozza szájában: „Az önsegélyző eszme még nem valósított meg.“ Miért nem hirdette még maiglan az egylet értesítője, hogy minden tanító, a ki kegyeskedik az egylet kötelékébe magát fölvetetni, az, mihelyt a tanításkodást megunja, annyi meg annyi évi járadékot fog huzni? (!) Mennyi mindenfélét várunk ezen egylettől, de a csekély évi tagsági díjjat nagy áldozatnak tekintjük.

Természetemnél és a dolog komolyságánál fogva is, távol legyen tőlem a tréfa, habár: *Difficile est, satyram non scribere.*“

Az izraelita tanítók sem a neologismus sem az orthodoxismus szolgálatában nem állanak és ne is álljanak. A tanító, legyen az hármily színezetű községben alkalmaznak, csak a haza és a zsidóság szolgálatában áll. Ennélfogva tudom és merem állítani, hogy az egyeslet közlönyének érdemdús szerkesztője a tanító érdekeit csak is ezen szempontból védi és nem tesz különbséget orth. és congress. községek között. Ne lépünk továbbá oly követelésekkel fel, melyek az egyeslet körén túl esnek, melyek megvalósítása nem tőlünk függ — az állandósítás végrehajtását értve — hanem a magas kormány dolga, de nem az egyesleté.

De rakjuk áldozatainkat a testület oltárára, legyünk *egy testté*, akkor az egyes tagok sebeit könnyen lehet meggyógyítani, és ha „sevesz achim gam jochad“ nemcsak eszménykép, hanem *örvendetes ténynyé válik*, akkor a jövőről gondoskodni nem lesz kivihetetlen dolog.

Czegléd a felszabadulás ünnepének havában.

Löffler Jónás.

Hivatalos okmánytár.

(Adalékul a zsidó néptanítók állandósításának történetéhez.)

Aki szakbavágó tanulságos olvasmányt vár (és talán jogosan) a paedagogia szolgálatában álló tanügyi lapnak *minden egyes rovatától*, az surranjon át lapunk *eme* szégyenteljes rovatán, mert ez a paedagogiához még nem is konyit. De aki némi érzéssel viseltetik felekezeti tanügyünk napszamosainak anyagi és társadalmi jóléte iránt: az tegye hivatalos okmánytárunkat tanulmányozásának tárgyává.

Amit Pestmegye mélyen tisztelt tanfelügyelője saját megyéje területén szerzett tapasztalatai nyomán mond, t. i. a zsidó tanítóság kétségbeejtő állapotáról: azt mi, kiknek kezében a kétségbeejtő állapotoknak összes számai összefutnak, legmélyebb fájdalommal kénytelenek vagyunk, ezt: hazánk egész területén működő zsidó tanítóságának nagy részére vonatkoztatva elmondani.

Kóstolóul adjuk a *legujabb* keletü, alább következő esetet.

„Másolat. Bizonyítvány. Mely szerint bizonyittatik, hogy Löwy Izrael okleveles tanító ur, 1880. september 1-je óta nyilvános finépiskolánknál mint rendes- és az állami-, elemi- és felső leányiskolánál mint vallástanító működik, és vallásos, erkölcsös magaviselete által, valamint buzgalmas, szakértő és sikeres tanítása által legnagyobb megalégedésünket elnyerte. Midőn ezt ezennel bizonyítjuk, egyuttal a tanítót minden hitközségnek a legmelegebben ajánljuk. Kelt, Ar.-Maróth, 1881. junius hóban. Isr. Gemeinde A.-Maróth, Dr. Lányi B. iskolaszéki elnök, Steiner Adolf hitközségi elnök.“

Eme hivatalos okmány elolvasása után bátran kimondhatjuk, hogy L. I. hivatalbeli kötelezettségének legpontosabban megfelelt. De nézzük már most az iskola látogatási naplóját.

„Másolat az ar. maróthi izr. fiskola 18⁸¹/₈₂ évi látogatási naplójából. Am 8-ten September meinerseits die Schule besucht und fand sowohl den Unterricht als die Haltung der Schüler in grösster Ordnung ⁸/₉ 1881 N. E. Ehrenfeld. Az iskolát meglátogattam, úgy a tanítást valamint a rendet helyesnek találtam ¹³/₁₀ Dr Lányi Az iskolát 1881 decb 11-én meglátogattam, az iskolát valamint a tanítást rendben találtam. A tanítást külö-

nösen példásnak nyilváníthatom. Horovitz Lipót tanító. Ich habe die Schule besucht, den Unterricht angehört, fand sowohl die Ordnung als auch den fachmännischen Unterricht ^{13/12} 1881 Jakob Löwy Lehrer. Alulirt napon alulírottak, mint a verebéli izr. népiskola tantestülete meglátogattuk a helybeli izr. iskolát. Legnagyobb gyönyörűségünkre szolgált az iskolát szépen felszerelve látni, valamint azon tapintatteljes vezetésről a legörvendetesebb meggyőződést szerezhetni ^{18¹⁴/12} Schönfeld Salamon tanító. Fénykövy Jakab tanító Vadász Zsigmond újtanító. A tanító ur szives meghívására meglátogattam a helybeli izr. iskolát, hol alkalmam volt a tanulók szorgalmáról példás viseletéről valamint a tanító úr szép buzgalmáról meggyőződni. 1881 évi decemb. 18 J. Steiner nevelő. Am ^{6/2} 1882 habe ich die Schule besucht und in grösster Ordnung gefunden. Max Rosenberg ^{12/3} 1882 teljes megelégedéssel Kohn Ambrosius főrabbi, Steiner Adolf, N. E. Ehrenfeld, Ad. Fürst, Max Rosenberger. A működő tanító úr tisztelt kartársam tanítását, valódi mintaszerűségénél fogva élvezettel hallgattam, melyért is köszönetnek adok kifejezést ápril hó 2-án 1882 Némethi Márk okl. néptanító, hitközségi jegyző.“

Ezek elolvasása után bizonyára dicsérő okmányt várunk a hitközség részéről. Itt az irás, forgassátok!

„Copie Z ^{39/1882} Herren Israel Löwy Lehrer an der isr. Volksschule hier. Laut Sitzungsprotokoll Z^{6/1882} werden Sie hiemit in Kenntniss gesetzt, dass nachdem die Erhaltung der hiesigen isr. Volksschule bisher noch fraglich ist und Ihre Aufnahmezeit mit Ende August l. J. zu Ende geht, sich der gef. Vorstand der hiesigen isr. Cultusgemeinde genöthigt sieht, Ihnen Ihren Posten als Lehrer an der hies. isr. Volksschule hiemit zu kündigen. Falls jedoch dieser Posten wieder zu besetzen sein wird, so steht es Ihnen frei, seinerzeit auf denselben zu reflektiren. Aus der Vorstandssitzung vom 29. März 1882. Ar-Maróth am 30. März 1882. N. Ehrenfeld Vorstandpräses.“

De minthogy a tanító kötelességteljesítésének tudatában visszautasította fentebbi ukázt, a nemes hitközség alább következő „Beschlussal“-al kedveskedett:

„Copie. Z ^{43/1880} Herrn Israel Löwy isr. Lehrer hier! Laut Sitzungsbeschluss der am 16 dieses abgehaltenen ausserordentlichen Generalversammlung der hies. isr. Cultusgemeinde werden sie hiemit in Kenntniss gesetzt, dass die hies. izr. Cultusgemeinde nicht in der Lage ist, vom Beginne des Schuljahres ^{188²/3} an die hies. isr. Gemeindeschule zu erhalten, folge dessen wird die Ihnen am 31. März l. J. zugesandte Kündigung Aufrecht erhalten.

Ar. Maroth, am 18. April 1882. N. Ehrenfeld Vorstandspräses. Adolf Steiner Gem. Notär.“

Eme rothadt állapotoknak mihamarább véget kell vetnünk. Ezt népoktatásunk egészséges fejlődésének veszélyeztetése nélkül soká nem tűrhetjük.

Sőt mi bátrak vagyunk azon szerény nézetünknek is kifejezést adni, hogy a zsidó hitközség mint olyan, csak az esetben van jogosítva cultuszadót vetni a hívők vállaira, ha hitfelekezetünkkel szoros kapcsolatban álló kulturintézményeit ápolja és fentartja; ellenkező esetben, a cultuszadó behajtása nem egyéb: mint az autonomia leple alatt elkövetett — zsarolás.

Vegyesek.

— **A Lederer ünnepély programja.** Az ünnepély két részből áll: a) Diszgyűlésből. b) Közvacsorából. A diszgyűlés május 29-én délelőtt 10¹/₂ órakor, a Magyar Tudományos Akadémia kis termében (Kisfaludy-terem) tartatik. A diszgyűlés részletes programja: 1. „Szózat.“ Énekli a budapesti izr. tanítóképző intézet ifjusága. 2. Megnyitó-beszéd. Tartja Dr. Schnierer Aladár egyetemi tanár ur. 3. Az ünnepély története, (jegyzői jelentés) kapcsolatban Lederer hazánkban való működésének vázlatos történetével. Előadja: Csukási Fülöp ur. 4. Üdvözlő-beszéd. Tartja: Herzogh Emil fővárosi tanító ur. 5. Az aranytoll és a diszalbum átnyujtása. 6. A Lederer-alapítvány alapító-levelének felolvasása és átnyujtása. 7. Testületek és egyesületek üdvözletei és az azoktól érkezett diszokmányok átnyujtása. 8. Elnöki zárszó. 9. Kölcsey „Hymnus.“ A közvacsora az ünnepély napján esti 8 órakor, a budapesti izr. hitközség dohány-utcai templom-épületének disztermében tartatik. Egy egy közvacsora-jegy ára 2 frt. A közvacsorára szóló jegyek kaphatók: Lampel Róbert és Zilahy Sámuel urak könyvkereskedéseiben (váczi utcában) és a rendező-bizottság központi irodájában (VII. ker. akácza-utca 65. I. em. 11. sz.)

— **A Lederer-alap** iránt az érdeklődés ha nem is fényes, de kielégítő. Nsg. Lederer Bernátné asszony, az orsz. izr. tanítóegyesület nagylelkű alapító tagja, ki már annyi tanujelét adta nemesszivűségének: ezen alaphoz is száz forinttal járult. Deutsch Gyula ur Barcelonából (budapesti illetőségű) 25 frtot küldött. Péterfi Sándor ur 25 frtot gyűjtött. Komócsy József ur, s Petőfi társaság alelnöke, mint volt néptanító és a budapesti IV-ik kerületi iskolaszék tagja: 57 forintot gyűjtött. Gyertyánffy István ur 5 frttal járult az alaphoz. Klingenberg Jakab ur (Pécs) és Batori Dezső ur (Szegszárd.) szép eredménnyel gyűjtöttek. Tata, 50 frtot küldött, Nsg. Schnierer Aladár 15 frtot. Országos egyesületünk is tetemes összeggel járult az alaphoz.

Egyelőre csak annyit, hogy az alap kezelése az Eötvös-alap gyűjtő bizottságára bízott, a kamatokat: első sorban, teljesen elárvult tanítók gyermekei élvezik. Az alap jellege interconfessionális. Ezer forintra talán nemsokára ki lesz egészítve. Kérjük a hátralevő ivateket.

— **Az aranytoll.** *Grünstein Henrik* budapesti hirneves ékszerész műhelyében készült aranytoll, a magyar ötvös munkának egyik remeke. Legfinomabb aranyból, ludtoll nagyságban (eredeti minta után) készült. Sulya 56 gram és következő felirattal van ellátva:

„Lederer Ábrahámnak, a Paedagogiai Irónak Budapesten, 1882. Barátjai, Tisztelői és Tanulói“ Fekete, selyem és bársonnyal kibélelt bőrtokban van elhelyezve. Értéke 120 frt.

— **Ki nyújtja át a diszajándékokat?** A diszalbumot: *Dr. Klein Fülöp* orvostudor ur, a terézvárcsi izr. iskolaszék köztiszteletben álló alelnöke, mint Lederernek legelső magyarhoni tanulója (Tatán) fogja átnyujtani. Az aranytollat pedig: *Steiner István* fővárosi (IV. kerületben) tanító ur és a „*Népnevelők Lapja*“ szerkesztője, a tanügyi sajtó nevében fogja az ünnepeltnek kézbesíteni.

— **Tánczmnlatságot** is rendez az orsz. izr. tanítóképző ifjusága a Lederer-alap javára, a lövő-hely nagy termében.

— **A Lederer-ünnepély diszalbumának lakói.** A *Posner-féle cég* által gyönyörűen kiállított diszalbum számára, mai napig (május 27-ig) következő kartársak küldték be arczképeiket:

Veisz Adolf Budapest, Herczfeld Lipót Pápa, Földesi Joakimné sz. Hommen Julcsa Budapest, Deutsch Samu Szeged, Hahn David Pozsony, Blumenstock Jakab Bonyhád, Buchvald Ignác Körmend, Friedmann Miksa Szölgyén, Kohut Lázár Gyöngyös, Herczfeld Fülöp Kisbér, Altman Mór Csáktornya, Alföldi Lipót Székesfehérvár, Freund Sámuel Veszprém, Vinkler Vilmos Érsekújvár, Báthori Dezső Szegszárd, Kondor Ignác S.-A.-Ujhely, Barna János Budapest, Spitzer Lajos Losoncz, Lusztig L. Lajos Losoncz, Révai Miksa Losoncz, Lövenstein Ignác Déva, Kornfeld Gyula Budapest, Dr. Frim Jakab Budapest, Pollák Samu Zombor, Hahn Adolf Pozsony, Morgenstern Jakab Budapest, Baum Fülöp Veszprém, Fischer Mór Szatmár, Kis Vilmos D.-Pentele. Stark Samu Nyitra, Pollatsek Sándor Budapest, Goldberger Jakab Pápa, Szép Lipót Veszprém, Földesi Joakim, Dr. Ullman Pál, Veisz Kálmán, Klein Fülöp dr., Györi Adolf, Darvas Adolf Budapest, Hajnal Adolf Budapest, Stricker Simon Baja, Hirsch János Siófok, Ráth Mór Siófok, Reiner Adolf Siófok, Schwarcz Manó Brassó, Rosinger Márton T.-Lök, Blau Samu Körmend, Csukási Fülöp Budapest, Herczog Emil Budapest, Kálnai Nándor Budapest, Szontág Jenő Szolnok. Arczképek utólagosan is elfogadtatnak.

Ez alkalommal felemlítjük, hogy a rendező bizottság felkérése folytán: **Kalmár Péter** budapesti (lakik dorottya utca 11) udvari *fényképész ur* szives készséggel vállalkozott: a *Lederer-Album* számára nála történő megrendeléseknél tetemes árkedvezményt nyújtani. Ugyanis tömeges megrendeléseknél 7 drb. képnek ára 3 frt. A nála készült és beküldött képek legcsinosabban vannak kiállítva. A jubiláló tanférfiu igen sikerült *arcképe*, (kabinetalak) ugyancsak nála jutányosan rendelhető. Érdeklődő tanítványai és tisztelőinek becses figyelmét felhívjuk ezen körülményre.

A Lederer ünnepélyt rendező százas bizottság névsora:* Alexander Bernát, dr. Alföldi Sámuel Sz.-Fehérvár, Back Izrael dr., Barna János, Bánóczy József dr.; Batory Dezső Szegszárd, Bein Károly, Nsg. Békey Imre k. tnf. és miniszt. oszt. tanácsos stb., Blau Samu Körmend, Boronkai Károly N. Kanizsa, Buxbaum Henrik Pozsony, Csukási Mór Makó, Darvas Adolf, Ebenspänger János Felső-Lövő, Elemy Sándor Temesvár, Elias N. Sopron, Emericzy Géza dr. Igló, Freund Sámuel Veszprém, Földesi Joakim, Friedmann Mór, Frim Jakab dr., Geiger Miksa Esztergom, Gutmann Vilmos Versecz, Gyertyánfy István, György Aladár, Györgyösi Rudolf Arad, Hajnal Adolf, Halász Náthán, Hatvani Deutsen József, Herczfelder Jakab Tata, Hoffmann Mór N.-Kanizsa, Kácz Henrik L.-Sz. Miklós, Kaufman dr., Kiss Áron dr., Kelemen dr., Kellner dr. Tata, Klein Dávid N.-Kikinda Klein Fülöp dr., Klein Salamon Szeged, Klingenberg Jakab Pécs, Kornfeld Gyula, Lakics Vendel, Lederer Aladár, Lederer Gyula, Lederer Rudolf, Nsg. Liebertinyi Gusztáv kir. tnf. Nyitra, Löffler Jónás Czepléd, Lów Immanuel dr. Szeged, Maislis Ferencz Szigetvár, Márki József dr., Mauritz Rezső dr. Kassa, Mittelman József, Mayer Miksa, Nagy Vincze Szathmár, Neuhaus Lipót Alsó-Kubin, Neuman Ármin Arad. Neuman József Kaposvár, Oblatt Jakab, Ózer Zsigmond, Péterffy Sándor, Polácsek Sándor, Radó Vilmos, Reich Ignác, Reif Jakab, Reiner Adolf, Rill József, Roder Adolf Szombathely, Rosenzweig Arnold T.-Sz.M., Scheer Bernát Baja, Schill dr., Schmid Gyula, Schneider István Pécs, Schor Ármin Pápa, Schön Bernát Győr, Schön József, Schulhof Lipót O-Moravicza, Schütz Miksa, Schwarcz Mór H.-M.-Vásárhely, Seligman Eleázár, Simonyi Zsigmond dr., Singer Zsigmond, Sipos Elek Komárom, Somlyai József, Sonnenfeld Zsig-

* Helynév nélkül megnevezettek fővárosi lakosok. — S z e r k.

mond, Starck Sámuel Nyitra, Steiner István, Stöckler Samu Baja, Stern Mór, Sudy Kapisztrtrán János Kassa, Szép Lipót Veszprém, Szontag Jenő Szolnok, Tanos Imre, Tóth József k. tnf. és kir. tanácsos, Vájdaffy Gusztáv, Vass Mátyás Szeged, Weisz B. F., Vinkler Vilmos Érsekújvár, Vittenberg Tata, Zsengeri Samuel, Zsolnai Anna Z. Tapolca.

A százas bizottság szűkebb-körű végrehajtó albizottsága :
Dr. Schnierer Aladár tiszteletbeli elnök, Hercog Emil elnök, Csukási Fülöp, jegyző, Kömlödi Mór pénztárnok, Dallos Mór ellenőr, Győri Adolf ellenőr.

— **Csodabogár.** Az egri izr. hitközség alább következő csodabogarat menesztette tantestületéhez :

„Körrendelet az egri izr. hitf. tanító urak részére. Az iskolaszék határozata folytán a tanító urak köteleztetnek arra, miszerint minden hétfőn és csütörtökön a III. és IV. osztálybeliek tanonczaikkal együtt, utóbbiak csak a nyári hónapokon át, ellenben a tanító urak egész éven át, reggel, továbbá minden szombat és ünneppon reggel, délelőtt és délután, ujholdkor szintén reggel a legnagyobb rendben a község által számukra készített ülőhelyeiket elfoglalják és isteni tiszteleten jelen legyenek. A III. és IV. osztálybeli tanulók azonkívül minden szombaton d. e. 9—10 óráig oktattassanak illető tanítójaik által a vallási szertartások gyakorlásában, u. m. szidre máávir és háftoráh olvasásban. A nem igazolt mulasztást elkövetett növendékek szigorú büntetés alá esnek, a tanító urak ellen háromszori megintés után, az alapsz. 73. §-ának szigora fog érvényre emeltetni. Kelt Egerben 1882. évi április hó 11-én, az egri izr. hitf. iskolaszék. Dr. Schönberger Soma, elnök.“

Ezen körrendeletnek van egy kis története is. A nemes hitközség, tekintetbe véve tanítótestületének buzgalmát és önzetlen munkásságát, lényeges nyirbálásokat eszközölt az egyes tanítók fizetéseiben. A tanítók természetesen feljajdultak és protestáltak ezen törvénytelen eljárás miatt. Meg is semmisítette az elsőfoku hatóság a tanítók fizetésének csonkítását célzó hitközségi határozatot. Az ügy most végeldöntés végett a nm. közoktatásügyi miniszteriumhoz került. Addig is mig eldöntésre kerül a sor, jónak látják az egriek a csipdesési taktikát foganatosítani.

— Megjelent az „Ö n ü g y v é d“ czimű közhasznú mű második füzete, írta Knorr Alajos. E füzetben a szerző a községek szervezetének és a bírói hatalom általános ismertetése után a bíróságoknak, különösen a kir. járásbíróságoknak, kir. törvényszékeknek, a budapesti kir. kereskedelmi- és váltó-törvényszéknek, a kisebb polgári peres ügyek elbírálására hivatott bíróságoknak, nevezetesen a kir. járásbíróságoknak és szolgabíróknak mint ilyeneknek, békebíráknak és községi bíróságoknak az egyházi- és iparbiróságoknak, a választott és az árú- és értéktőzsde bíróságainak — az osztrák-magyar bank választott bíróságainak, valamint a konzularis bíróságoknak, a felsőbb bíróságoknak, végre a kir. ügyészségeknek hatáskört kimerítőleg ismerteti és közli a bírói felelőség szabályait, melylyel a munka első része befejeztetik. A második rész a jogok és kötelezettségek ismertetésével kezdődik. Ezen érdekes tartalmu füzet ára 30 kr. Kapható ifj. Nagel Otto kiadónál Budapesten és mingen hazai könyvkereskedésben.

— **Trieszti általános biztosító-társaság.** Mai számunkban közöljük a trieszti általános biztosító-társaság 1881-re szóló zárszámadásait, melyekkel ez intézet ötven évi üzleti tevékenységét zárja le. A hozzánk beküldött évi jelentésből a következőket emeljük ki : A díjbevételek a lefolyt évben a tüzbiztosításnál 519,501 frt 5 krral szaporodtak, a szállítási biztosításnál 76.276 frt 43 krral, a jégbiztosításnál 260,522 frt 69

krral, az életbiztosításnál 139,733 frt 7 krral, s így az összes szaporodás volt 996.036 frt 27 kr, a mi által az 1881-ki díjbevételek az 1880-ki 16.131,109 frt 19 krral szemben 11,117,45 frt 46 krra emelkedtek. Az életbiztosítási üzletágban biztosított összeg a lefolyt évben 2.498,608 frt 96 krral emelkedett, 1881. decz. 31-én tehát 65 607,654 frt 36 krra rug. A tüzbiztosítási osztály díjkötvény tárczája 1.805,068 frt 43 krral szaporodott s most 15.481,256 frt 3 krt tesz ki. Az üzlet nagy terjedelmével arányban, az intézet tiszta jövedelme is rendkívül kielégítő, sőt fényes volt. Az A. mérleg, mely a tűz-, jég és szállítási biztosítást foglalja magában, 910.192 frt 05 kr. tiszta jövedelmet mutat ki, és pedig 184.901 frt 11 krt a tűz, 314,623 frt 61 krt a jég, 93,955 frt 24 krt, a szállítási biztosítás után 246,271 frt 11 krt mint a tőkék jövedelmét s 70,442 frt 88 krt mint különböző értékesítés fölöslegét. — Az életbiztosítási üzletet magában foglaló B. mérlegben 319,841 frt 35 kr. nyereség mutatkozik és pedig 124,446 frt 84 kr. mint a biztosítási üzlet eredménye, 195,394 frt 51 kr mint a tőkék jövedelme, a tartalékok kamatja s különböző értékesítések gyömölcsé. Ehez járul még a jelzálogosztály 132,158 frt 17 kr. tiszta nyeresége, úgy hogy összes nyereségkép 1.362,092 frt 47 kr. mutatkozik. Ennek azonban csak fele osztatik fel, míg a többi a tartalékok szaporítására fordittatik, melyek a lefolyt évben 1.070,472 frt 82 krral szaporodtak, minekfolytán a társaság részvénytőkéjéből s készpénztartalékából álló biztosítékul szolgáló alapok 28.014,437 frt 38 krra emelkedtek. A tartalékok rendkívüli szaporítására fordittatott a jégbiztosításból eredt nyereség fele is kerek 160,000 frttal, mely a veszedelmes biztosítási ágból későbbi években eredhető veszteségek fedezésére van hivatva. A kárfizetéseknel 1881-ben 29,049 káreset után 7.646,628 frt 11 kr, a társaság ötven évi fennállása óta 150.987,942 frt 87 kr. fizettetett ki, a melyből hazánkra 64.359 káreset után 25.980,418 frt 80 kr jut. A biztosítási intézmény áldásos működésének s annak, mily jelentékeny tényező alakban a trieszti általános biztosító-társaság, ékesen szóló bizonyítékai e számok. Forma tekintetében a közölt zárszámadások szintén kifogástalanok. A vagyonkezelés elválasztása, az elemi biztosítási ágazatok közt egyfelől s az életbiztosítás közt másfelől, teljesen megtörtént s a mérleg ez által áttekinthetőség s világosság tekintetében is csak nyert. A társaság tőkái a legelővigyázatosabban helyezték el s kielégítőleg jövedelmeznek. Az elhelyezés fő tételei: ingatlanok s jelzálogok 10.858.881.39. Kölcsönök tulajdon életbiztosítási kötvényekre 1.830.421.24. Értékpapírok 8.237,321.50. Készpénzállomány az intézetnél s a banknál 1.850.127.38 stb. A kamatozó vagyon a múlt évben többel, mint másfél millióval szaporodott, az értékpapírok árfolyam-ingadozásának fedezésére szolgáló tartalék 61,300 frt 19 krral emelkedett s ez idő szerint 561,346 frt 22 krra rug. Ebben a névértékben törleszthető papírok, melyek decz. 31-én névértékükön felül jegyeztettek csak névértékükön vannak fölvéve, ami újabb 75,084 frt 50 krnyi tartaléknak felel meg. A jelentékeny tartalékok ez óvatos és előrelátó összegyűjtése egyrészt a biztosítottaknak szolgál a lehető legteljesebb garanciákkal, másrészt pedig a részvényest nyugtatja meg tőkéjének kevésbé kedvező évben is biztos kamatozása iránt. Az osztalék 1881-re minden 315 frttal befizetett részvény után 270 frank aranyban.

Egyleti élet.

Május hóban fizettek tagdíjat: Kohn Jakab Varna 2 frt ; Tauss Armin Sz.-Endré 5 frt ; Stricker Simon Baja 2 frt ; Presser József Nyitra-Zsambek 2 frt ; Silberstein Ede Boldogasszony 2 frt ; Havas Károly Rév-Komárom 2 frt ; Winternitz Jakab Bács-Madaras 2 frt ; Lichtenfeld Jakab Abauj-Szántó 2 frt ; Reisz Izsák Ribek.

Szerkesztői üzenet.

A—n. Hivatalos okmánytárunk megadja a feleletet kérdésére.

Lapunk mai számához 1/2 iv rendkívüli melléklet van kapcsolva.

Akik a Lederer-alaphoz pénzküldeményekkel járultak. Az összegeket a „Néptanítók Lapjában“ fogjuk nyugtázni. Legközelebb megkezdjük. Járulékok még ezentul is köszönettel fogadtatnak. Igen természetes, mihelyt a likvidáló bizottság beadja hivatalos jelentését, a rendező bizottság mint olyan, beszünteti a maga részéről a pénzugyűjtést.

Nyom. **Garai Mór**, Budapest, Károly-körut 3. Huszárház.